

Sp.

702. Svar

[311. mál]

landbúnaðarráðherra við fyrirspurn Ólafs P. Þórðarsonar um ríkisbú.

Leitað hefur verið svara hjá eftirtöldum aðilum um efni fyrirspurnarinnar: Bændaskólanum á Hvanneyri, Bændaskólanum á Hólum, Landgræðslu ríkisins og Rannsóknastofnun landbúnaðarins. Svör hvorrar einstakrar stofnunar við fyrirspurn þessari fara hér á eftir.

BÆNDASKÓLINN Á HVANNEYRI.

1. Vetrarfóðraður búsmali á búi Bændaskólans á Hvanneyri veturinn 1985–1986 var sem hér segir:

Nautgripir:	mjólkurkúr	40
	kelfdar kvígur	12
	ungviði	37
Holdanautgripir:	kúr	22
	aðrir gripir	16
Sauðfé:	ær	223
	gemlingar	56
	hrútar	6
Hross:	fullorðin	5
	tryppi	2
Hænsn:	Um 160 hænsn, s.k. „landnámshænsni“ sem hingað voru send s.l. sumar.	
Gæsir:	Um 20 stofnfuglar.	
Loðdýr:	læður	80
	högnar	20

2. Afurðir:

Innlögð mjólk: 190 194 kg.
Innlagt nautgripakjöt u.þ.b. 3 500 kg.
Seldar mjólkurkúr¹⁾ 11 stk.
Innlagt dillkakjöt og kjöt af fullorðnu 5 574 kg.
Innlögð ull 630 kg.
Seldir lambhrútar 6 stk.
Innlögð refaskinn ²⁾ 130

3. Bústofn næsta vetur:

- Nautgripir:** Ekki er unnt að fækka mjólkurkúm þar sem um 60 nemendum er kennd mjöltun og fjósverk á ári hverju. Eins og fram kemur hér frammar þarf árlega að selja nokkrar kúr þar sem ógerlegt er að nota þær til kennslu. Uppeldi er því meira en gerist og gengur.
- Holdanaut:** Eins og fram kemur er hér stofn holdanauta, upphaflega fluttur hingað frá Bessastöðum. Samkvæmt samningi við Búnaðarfélag Íslands átti bændaskólinn að varðveita stofninn hér.
- Eftir viðræður við Búnaðarfélagið og eftir skriflega beiðni þar um hefur bændaskólinn nú verið leystur undan þeirri skyldu að varðveita þennan stofn. Umræður um gildi holdanautastofnsins hér á stað, bæði til kennslu og í tilraunaskyni, fara nú fram.
- Á þessari stundu er flest sem bendir til að bændaskólinn geti losað sig við þessa gripi. Þeim yrði þá fargað á næstu 10–15 mánuðum.
- Sauðfé:** Þegar fé var flest voru hér um 500 vetrarfóðraðar kindur. Þeim hefur nú verið fækkað svo að fara þarf með verulegan hluta nemenda á önnur bú til að kenna, t.d. vélrúning. Skólayfirvöld munu því reyna að halda þessum stofni óbreyttum.
- Hross:** Fjöldi verður óbreyttur.
- Hænsn:** Reynt verður að halda lífi í hænsnunum ef það kostar skólann ekki of mikið fé.
- Gæsir:** Uppi eru áætlanir um að skólinn losi sig við fuglana.

4. Markmiðilð með búskapnum.

- A. Meginmarkmið er kennsla en um 60 búfræðingar útskrifast á ári hverju. Þeir læra m.a.:
- Sauðfjár-, nautgripa- og hrossadóma, auk þess sem þeim er kennt að meta feldgæði loðdýra, meta og dæma ull, bæði á kindinni og reyfið.
  - Um 25 nemendur læra rúning (valgrein) og allir nemendur læra mjaltir, svo að dæmi séu tekin.
- B. Rannsóknir, tilraunir og athuganir.
- Allur bústofn skólans er í ýmiss konar tilraunum. T. d. hafa 24 mjólkurkúr verið í tilraun með samanburð á mismunandi verkuðu votheyi.
- Sauðfé skólans er allt notað í tilraunir og athuganir. Bútæknideild RALA er á Hvanneyri. Þeir hafa verið með umfangsmiklar tilraunir í samvinnu við bændaskólann, t.d. á húsvist og áhrifum hennar á fóðurþarfir, afurðamagn og ullargæði. Gerðar eru einstaklingstilraunir með fóðrun á mismunandi verkuðu votheyi o.fl.

---

1) Árlega verður að selja nokkrar mjólkurkúr, einkum kúr á 1. mjólkurskeiði, þar sem ógerlegt er að nota þær til kennslu (taugaóstyrkar, skapvondar).

2) Um 310 yrðlingar voru til í haust. Verulegan hluta skinnanna verður að geyma. Þau hafa verið notuð til að kenna skinnaverkun á námskeiðum sem hér hafa verið í allan vetur. Sum verða geymd fram á sumar.

C. Kennslu- og rannsóknaraðstaða fyrir nemendur búvísindadeildar.

Auk kennslu í búvísindadeild nýtist bústofn skólans mörgum nemendum deildarinnar við athuganir og tilraunir sem þeir gera og nota sem grundvöll að ritgerðum (aðalritgerðum, verkefnum).

D. Bútæknideild RALA hefur aðstöðu til prófunar á tækjum eftir því sem unnt er.

E. Sýnisbú. Að Hvanneyri kemur mikill fjöldi gesta, innlendra sem erlendra, til þess eins að kynna búskap, sjá ákveðnar nýjungar o.s.frv.

Sveinn Hallgrímsson.

BÆNDASKÓLINN Á HÓLUM.

1. Bústofn í mars 1986:

Nautgripir: 24 mjólkurkúr, 8 geldneyti.

Sauðfé: 280 ær, 47 gemlingar, 11 hrútar. Samtals 338 fjár.

Hross: 28 hryssur 4 vetra og eldri, 24 hestar, 4 vetra og eldri, 32 hross, tveggja og þriggja vetra, 17 folöld á 1. ári. Samtals 101 hross.

Loðdýr: 200 minkalæður, 80 minkahögnar, 60 blárefalæður, 15 blárefahögnar, 8 silfurrefalæður og 7 silfurrefahögnar.

2. Afurðir verðlagsárið 1984/1985.

Mjólk: 71 993 lítrar eða 413,8 ærgildisafurðir.

Dilkakjöt: 8 074 kg eða 480,6 ærgildi.

Kjöt af fullorðnu sauðfé: 1 643 kg eða 49,8 ærgildi.

Samtals mjólk og sauðfé: 944 ærgildi.

Nautgripakjöt: 1 778 kg.

Ull: 932 kg.

Afurðir af hrossum:

Þeim er fargað eða hafa verið seld til lífs. Það er nokkuð breytilegt milli ára en heildarfjöldinn er mikið til óbreyttur.

Afurðamagn loðdýra:

Seld eru skinn en afurðir eru breytilegar eftir verðlagi og hvolpafjölda hverju sinni.

3. Bústofn næsta vetur:

Áform eru um að halda þessum bústofni að mestu óbreyttum. Á það skal bent að búmark skólabúsins er mun lægra en framleiðsla þess er nú. Stafar það af því að skólahald lá niðri á árunum 1978–1981 og rekstur þá allur í lágmarki, en það er einmitt viðmiðunarár búmarksins. Leiðrétting hefur ekki fengist þrátt fyrir gjörbreyttar forsendur í rekstri skólans. Búmarkið er nú 418 ærgildi í sauðfé, 8 ærgildi í nautgripakjöti og 352 ærgildi í mjólk, eða samtals 778 ærgildi. Fullvirðisréttur í mjólkurframleiðslu 1985–1986 er mun lægri.

4. Markmið búskaparins:

A. Fyrst og fremst til kennslu í einstökum búgreinum. Kenndar eru mjaltir, umhirða mjaltatækja og mjólkur, fóðrun og dagleg hirðing búfjárins, búfjárdómar, sýni-kennsla ýmiss konar. Kennsla er í reiðmennsku og tamningum. Hluti náms nemenda eru verklegar æfingar.

- B. Til rannsókna og tilrauna. Kennarar eru með ársvinnuskyldu og hluti starfs þeirra er í rannsóknum enda er brýn nauðsyn að tengja saman kennslu og rannsóknir. Sérfræðingar Rannsóknastofnunar landbúnaðarins hafa einnig aðgang að búinu til rannsókna.
- C. Stærð hvernar búfjáreiningar er bundin af ákveðnu lágmarki til að fullnægja þörfinni fyrir kennslu og rannsóknir, til að bera svip þess sem nemendur hitta fyrir í atvinnuveginum, til að falla að skipulögðu starfi og ákveðnum fjölda starfseininga.
- D. Búfjárhaldið skapar hið nauðsynlega andrúmsloft sem þarf að vera á búnaðarskóla.
- E. Búskapurinn veitir fólki atvinnu á staðnum og er það mikilvægt fyrir allan rekstur og mannhald við skólann.
- F. Hólar eru lögbýli með mikla landkæsti til búskapar.

Jón Bjarnason.

LANDGRÆÐSLA RÍKISINS (GUNNARSHOLT).

1. Vetrarfóðraður bústofn veturinn 1985–86:

Holdanautakýr	110
Kelfdar kvígur	33
Geldneyti	48
Kálfar	103
Ær	80
Hrútar	4
Gemlingar	23
Hestar, 4 vetra og eldri	5
Hryssur, 4 vetra og eldri	18
Tryppi	32
Fölöld	7

2. Afurðamagn á árinu 1985:

a. Holdanaut:		
Slátrað 94 gripum, 17 352 kg	Samtals	3 590 752 kr.
b. Sauðfé:		
Slátrað 127 lömbum og ám, 3 026 kg		487 378 kr.
Aðrar greiðslur, vextir o.fl.		120 190 kr.
Selt kynbótafé, 15 lömb		50 884 kr.
	Samtals	658 452 kr.
c. Hross:		
Slátrað 2 hrossum, 387 kg		23 963 kr.
Seld 19 hross		481 000 kr.
	Samtals	504 963 kr.

d. Aðrar afurðir:	
Húsdýraáburður til uppgræðslu	500 000 kr.
Matvörur til mötuneytis, innmat, kjöt	1 100 000 kr.
	Samtals 1 600 000 kr.
	Samtals afurðir 6 354 167 kr.

Hér eru ekki taldar með aðrar tekjur Gunnarsholtsbúsins, svo sem heysala o. fl.

3. Áform um bústofn næsta vetur.

Það hafa ekki verið teknar neinar ákvarðanir um bústofn næsta vetur en stefnt er að því að fjöldi holdanauta á fóðrum verði óbreyttur, hrossum verði fækkað og rætt hefur verið um að farga sauðfénu, þó að um það séu skiptar skoðanir.

4. Helstu markmið með búrekstrinum.

- Með ræktun holdanauta í Gunnarsholti er unnið að hreinræktun Galloway-holdanauta í samræmi við búfjárræktarlög. Enn fremur hafa verið og eru gerðar umfangsmiklar fódurtilraunir í samvinnu við Rannsóknastofnun landbúnaðarins og Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins. Verið er að gera tilraunir með notkun innlands fódurs sem unnið er úr úrgangsefnum frá fiskiðnaði og mjólkuriðnaði.
- Sauðféð hefur verið notað í tilraunir með notkun á frystu hrútasæði en það eru dýrar tilraunir sem ekki hefur verið talið unnt að gera á áram í eigu bænda. Enn fremur hafa verið tilraunir með haustbeit lamba á lúpínu og féð einnig notað í ýmsar beitarathuganir.
- Hross eru notuð til þess að smala landgræðslugirðingar og einnig notuð við annan búrekstur í Gunnarsholti. Enn fremur eru þau notuð við beitarathuganir í Gunnarsholti.

Sveinn Runólfsson
landgræðslustjóri.

RANNSÓKNASTOFNUN LANDBÚNAÐARINS.

(Tilraunastöðvarnar á Reykhólum, Skriðuklaustri og Möðruvöllum og fjárræktarbúið á Hesti.)

Tilraunastöðin að Reykhólum:

1. Bústofn 1985–86:

324 ær og gemlingar,
14 hrútar,
6 hross.

2. Afurðir á síðasta verðlagsári:

Dilkar	5 255 kg
Fullorðið	1 514 kg
Seld líflömb	450 kg
Seld ull	800 kg

3. Áætlaður ásetningur næsta vetur:

Svipaður fjöldi.

4. Markmið:

Á tilraunastöðinni eru gerðar bæði jarðræktar- og sauðfjárræktartilraunir. Í sauðfjárræktinni hefur einkum verið lögð áhersla á arfgengi ýmissa gæðapátta á ull samhliða rannsóknum á afurðasemi.

Auk jarðræktartilrauna á búinu sjálfu hafa dreifðar tilraunir meðal bænda verið lagðar út frá stöðinni.

Tilraunastöðin á Skriðuklaustri:

1. Bústofn 1985–86:

558 ær og gemlingar,
22 hrútar,
6 hross,

2. Afurðir á síðasta verðlagsári:

Dilkar	7 906 kg
Fullorðið	863 kg
Seld ull	903 kg

3. Áætlaður ásetningur næsta vetur:

Sennilega svipaður fjöldi. Samkvæmt leigusamningi rekur Búnaðarsamband Austurlands búið og metur æskilega bústærð út frá rekstrarlegum forsendum.

4. Markmið:

Á Skriðuklaustri er rekin alhliða tilraunastöð í jarðrækt og búfjárrækt. Búfjárræktin er nauðsynleg forsenda ýmissa erfða- og ræktunarlegra tilrauna. Mikil áhersla er nú lögð á tilraunir með nýtingu innlends fóðurs.

Tilraunastöðin á Möðruvöllum:

1. Bústofn 1985–86:

36 kýr,
24 geldneyti,
14 kvígur,
5 kálfar,
14 ær,
3 hrútar.

2. Afurðir á síðasta almanaksári:

Mjólk	101 680 lítrar
Nautakjöt	4 500 kg
Dilkakjöt	300 kg
Ærkjöt	940 kg

3. Áætlaður ásetningur næsta vetur:

Stefnt að óbreyttu.

4. Markmið:

Búreksturinn er samkvæmt samningi á hendi Ræktunarfélags Norðurlands. Tilgangurinn með honum er fyrst og fremst tilraunastarfsemi í nautgriparækt með megináherslu á tilraunir í tengslum við nýtingu á innlendu fóðri. Ærnar 14 og hrútarnir 3 eru vegna sérstakrar athugunar á grúa litnum.

Fjárræktarbúið á Hesti.

1. og 3. Fjárfjöldi á Hesti:

Haustið 1985 voru settar á 755 kindur alls, 541 ær, 182 gimbrarlömb, 15 hrútar fullorðnir og 20 lambhrútar. Talið er nauðsynlegt að viðhalda a.m.k. þessum fjölda eigi búið að þjóna tilgangi sínum. Benda má á að fénu hefur verið fækkað um tæplega 300 á undanförunum árum að óskum stjórnvalda. Tilraunastarfsemi búsins, einkum afkvæmarannsóknirnar, krefst mun meiri ásetnings lamba og hrúta heldur en almennt tíðkast hjá bændum.

2. Framleiðsla:

Á árinu 1985 var sauðfjárnlegg Hestsbúsins sem hér segir:

Dilkakjöt: 644 föll, 9673 kg.

Kjöt af fullorðnu: 133 föll, 3346 kg (samsvarandi fjöldi af gærum).

Ull: 1650 kg.

Seldir lambhrútar til sæðingarstöðva 7.

4. Tilgangur:

Búið er rekið sem alhliða tilraunabú í sauðfjárrækt. Þar er nú einkum lögð áhersla á eftirtalda þætti:

- a. Afkvæmarannsóknir á hrútum með tilliti til bættra kjötgæða, þ.e. að finna og framrækta þá arfgerð fjár sem gefur hæst hlutfall vöðva miðað við fitu og bein og rannsaka erfðatengsl þessara eðlisþátta við aðra framleiðslueiginleika, svo sem frjósemi og mjólkurlagni.
- b. Fóðurtilraunir þar sem megináhersla er lögð á bættu nýtingu innlends fódurs, þ.e. hvernig losna megi við aðkeypt fóður án afurðataps.
- c. Beitartilraunir, samanburðir beitarjurta með tilliti til vaxtar lamba og kjötgæða.
- d. Rannsókn á áhrifum rúningstíma og fóðrunar á ullarmagn og gæði, frjósemi og afurðagetu.
- e. Vorbólusetning lamba við garnaveiki (í samvinnu við Keldur). Tilgangurinn er að rannsaka hvort Vorbólusetning sé virkari til útrýmingar garnaveiki en haustbólusetning og enn fremur hvort Vorbólusetning dragi úr vexti og þroska eða valdi skemmdum á föllum þeirra lamba sem slátrað er að hausti.

Þorsteinn Tómasson,

forstjóri Rannsóknastofnunar landbúnaðarins.